

Undervisningsbeskrivelse

Stamoplysninger til brug ved prøver til gymnasiale uddannelser

Termin	Skoleår 24/25, eksamen maj-juni 25
Institution	Kolding HF og VUC
Uddannelse	HF2
Fag og niveau	Naturvidenskabelig faggruppe
Lærer(e)	Kemi: Eva Rasmussen (ER) Biologi: Helene Rude Reedtz (HR) og Rikke Larsen Agersnap (RA) Geografi: Torben Tronier Schmidt (TS) og Rasmus Koudal Frostholm (RF)
Hold	HF3-24

Oversigt over gennemførte undervisningsforløb

Titel 1	Kemi
Titel 2	Biologi
Titel 3	Geografi
Titel 4	Fællesfaglige emner og det afsluttende skriftlige produkt

Beskrivelse af det enkelte fags bidrag (1 skema for hvert fag)

Titel 1	Kemi
Indhold	Undervisningen omhandler følgende emner, som alle er læst efter: Lone Als Egebo, <i>I gang med kemi</i>, i-bog, Nucleus/Systime, 2021. Forløb 1: Fagenes byggesten: Reaktionsskemaer og periodesystemet (fællesfagligt forløb) Indhold: Afstemning af reaktionsskemaer (p132, p141) Tilstandsformer (p131) Atomets opbygning (c314) Periodesystemet (p145, p146) Ædelgasreglen (p145) Ioner og ionforbindelser (p210, p214, p136 samt byg med ionbrikker) Oxidation, reduktion (p261)

Eksperimentelt arbejde:

- Demonstrationsforsøg: Vands tilstandsformer

Særlige fokuspunkter: Introduktion til den kemiske notation. Opskrivning og afstemning af reaktionsskemaer. Opbygning og brug af periodesystemet.

Forløb 2: CO₂ og klima (fællesfagligt forløb)

Indhold:

Molekyler (p149, p151, p158, p159, p152 samt byg med molekylbyggesæt)

Drivhuseffekt, drivhusgasser, ppm og GWP (p160)

Organiske molekyler, smeltepunkt, kogepunkt (p171)

Alkaner, opbygning og navngivning (p182, p172, p173)

Fuldstændig og ufuldstændig forbrænding (p187 samt øvelsesvejledning)

Eksperimentelt arbejde:

- Journaløvelse: Forbrænding af paraffin

Særlige fokuspunkter: Opbygning og navngivning af organiske og uorganiske molekyler. Drivhusgasser, deres koncentrationer i atmosfæren og deres egenskaber. Afstemning af både fuldstændige og ufuldstændige forbrændingsreaktioner.

Forløb 3: Mængdeberegninger (enkeltfagligt forløb)

Indhold:

Stofmængde, masse og molarmasse (p193, p194)

Densitet (p140)

Ækvivalente mængder, begrænsende reaktant og reaktant, der er i overskud (p180)

Oxidation, reduktion (p261)

Eksperimentelt arbejde:

- Rapportøvelse: Opvarmning af natron
- Journaløvelse: Magnesiums reaktion med dioxygen

Særlige fokuspunkter: Afstemning af reaktionsskema. Brug af beregningsskema. Redoxreaktion.

Forløb 4: Mad til milliarder (fællesfagligt forløb)

Indhold:

Molekyler (p149, p151, p158, p159, p152)

Elektronegativitet, polære og upolære bindinger (p163)

Polære og upolære molekyler, blandbarhed og emulgatorer (p164, p166 samt øvelsesvejledning)

Fedtsyrer: mættede og umættede, *cis*- og *trans*-opbygning, omega-3-fedtsyrer (egne noter i OneNote-bogen)

Opbygning af fedtstoffer (egne noter i OneNote-bogen)

Inddampning (egne noter i OneNote-bogen)

Additionsreaktioner (egne noter i OneNote-bogen)

Substitutionsreaktioner (egne noter i OneNote-bogen)

Eksperimentelt arbejde:

- Journaløvelse: Polær og upolære stoffer
- Journaløvelse: Fedtindhold i chips
- Journaløvelse: Det mest umættede fedtstof

Særlige fokuspunkter: Polære og upolære molekyler. Opbygning af vandmolekylet. Vandmolekylets egenskaber. Opbygning af fedtstoffer (triglycerider).

Søgning af fedtsyresammensætningen i forskellige olier (på side <https://frida.fooddata.dk/>). Eksperimentelt arbejde, herunder blandbarhed, ekstraktion, inddampning, additionsreaktioner og substitutionsreaktioner.

Forløb 5: Syre-basereaktioner (enkeltfagligt forløb)

Indhold:

Syre, base, hydron (p244, p233)

Korresponderende syre-basepar, amfolyt (p234, p244, p245)

Fuldstændig og ufuldstændig reaktion (noter i OneNote-bogen)

Sur opløsning, basisk opløsning, pH-begrebet, syre-baseindikator (p237 samt noter i OneNote-bogen)

Mængdeberegninger med stofmængde, masse og molarmasse (p193, p194)

Beregninger med stofmængdekonzentration (p216)

Titration med burette (p207 samt øvelsesvejledning)

Eksperimentelt arbejde:

- Journaløvelse: Sure og basiske opløsninger
- Demonstrationsforsøg: Titration af maleinsyre-opløsning
- Rapportøvelse: Koncentration af citronsyre i citronsaft

Særlige fokuspunkter:

Syrer, baser og syre-baseindikatorer kendt fra hverdagen. Noget af det eksperimentelle arbejde skulle eleverne selv planlægge. Mængdeberegninger i vandige opløsninger. Titration.

Forløb 6: Det rene vand (fællesfagligt forløb)

Indhold:

Molekyler (p149, p151, p158, p159, p152)

Elektronegativitet, polære og upolære bindinger (p163)

Polære og upolære molekyler (p164, p166)

Ioner og ionforbindelser (p210, p214, p136)

Ionforbindelser opløst i vand (p203)

Fældningsreaktioner (p206, p224, p225)

Mængdeberegninger med stofmængde, masse og molarmasse (p193, p194)

Beregninger med stofmængdekonzentration (p216)

Eksperimentelt arbejde:

- Demonstrationsforsøg: Forskel på demineraliseret vand, postevand og havvand (metal-indikator, fældningsreaktion, opløsning af ionforbindelse i vand og inddampning)

	Journaløvelse: Kemisk rensning af spildevand Særlige fokuspunkter: Eksperimentelt arbejde herunder sammenligning af to kvantitative analysemetoder (inddampning og titrering). Fældningsreaktioner brugt både i kvalitative og kvantitative analyser.
Omfang	75 timer
Særlige fokuspunkter	Se under de enkelte emner
Væsentligste arbejdsformer	Klasseundervisning, gruppearbejde, opgaveregning, eksperimentelt arbejde. Journal- og rapportskrivning. Mundtlig formidling mest som pararbejde.

Oversigt over eksperimenter i kemi

Øvelse	Type
Forløb 1: Fagenes byggesten	
Vands tilstandsformer (Byg med ionbrikker)	Demonstrationsforsøg
Forløb 2: CO₂ og klima	
Forbrænding af paraffin (Byg med molekylbyggesæt)	Journaløvelse
Forløb 3: Mængdeberegninger	
Opvarmning af natron	Rapportøvelse
Magnesiums reaktion med dioxygen	Journaløvelse
Forløb 4: Mad til Milliarder	
Polær og upolære stoffer	Journaløvelse
Fedtindhold i chips	Journaløvelse
Det mest umættede fedtstof	Journaløvelse
Forløb 5: Syre-basereaktioner	
Sure og basiske opløsninger	Journaløvelse
Titrering af maleinsyre-opløsning	Demonstrationsforsøg
Koncentration af citronsyre i citronsaft	Rapportøvelse
Forløb 6: Det rene vand	
Forskel på demineraliseret vand, postevand og havvand	Demonstrationsforsøg
Kemisk rensning af spildevand	Journaløvelse

Beskrivelse af det enkelte undervisningsforløb (1 skema for hvert forløb)

Titel 2	Biologi
Indhold	Undervisningen omhandler følgende emner, som alle (medmindre andet er nævnt) er læst efter: Biologi i udvikling, C-niveau, 2. udgave, i-bog, Marianne Frøsig et al., Nucleus/Systime. Forløb 1: Fagenes byggesten, i biologi: Celler og transport (fællesfagligt forløb) Indhold: Definition af liv, bakterie- plante- og dyreceller, cellemembranen, diffusion, osmose. Side p129, p139, p142, p143, p144, p147, p148, p149, p150 Animationer/videoer: Forskel på prokaryot og eukaryot (Frividen.dk) Animation om diffusion og osmose How osmosis works Eksperimentelt arbejde: • Journaløvelser: Mikroskopi af celler • Journaløvelse: Forsøg med osmose Særlige fokuspunkter: Introduktion til eksperimentelt arbejde, samt behandling og præsentation af biologiske data. Journalskrivning. Brug af figurer og animationer til anskueliggørelse af biologiske processer. Forløb 2: CO₂ og klima (fællesfagligt forløb) Indhold: Økologi: Økosystemers struktur, abiotiske/biotiske faktorer, fotosyntese, respiration, nedbrydning og stofkredsløb, konsekvenser eller modvirkninger af klimaforandringer. Side p136, p267, p268, p269, p270, p272, p275 (indtil "Drivhus-effekten") og p276 (indtil "Økologisk fodaftryk") Note 'Fotosyntese og respiration' Note 'Økosystemets struktur' Note 'Nedbryderføddekæde' Note 'Konsekvenser af global opvarmning' Animationer/videoer: Fotosyntese, respiration og nedbrydning Kul og olie Drivhuseffekten Eksperimentelt arbejde: • Rapport: Fotosyntese og respiration hos vandpest Særlige fokuspunkter: Brugen af figurer og animationer til anskueliggørelse af bio-

logiske sammenhænge. Det biologiske kulstofkredsløb. Sætte økologiske processer ind i en større sammenhæng. Sammenhæng mellem forskellige biologiske fagområder. Stilladsering af rapportskrivning. Samarbejde.

Forløb 3: Krop og træning (enkeltfagligt forløb)

Indhold: Lungernes opbygning og funktion, respiration, blodkredsløb, hjertet. Hjertets arbejdsevne, blodtryk, kondition, kondital, aerob og kort om anaerob energiproduktion.

Side p132, p178, p179, p189, p190, p193, p194, p195, p196, p198, p200, p201, p204, p205 (indtil "Kontinuert eller intervaltræning") og 207.

Animationer/videoer:

[Sådan fungerer lungerne](#)

[Vejrtrækning](#)

[Sådan fungerer hjertet](#)

[Kranspulsåre og blodprop](#)

Eksperimentelt arbejde:

- Journaløvelse: Dissektion af svinehjerter
- Undersøgelse af puls og blodtryk

Særlige fokuspunkter: Anvende og analysere figurer og tabeller til forståelse af kroppens funktioner. Fysiologiske målinger. Reflektere over sammenhængen mellem fysisk aktivitet og egen sundhed.

Forløb 4: Mad til milliarder (fællesfagligt forløb)

Indhold: Energi og energibalance, kulhydrat, fedtstof, protein, fordøjelse, enzymer, overvægt, sammenligning af kost det globale syd og nord, KRAM-faktorer, livsstilssygdomme.

Side p145, p146, p167, p169, p171, p172, p173, p174, p176, p177, p183, p184, p185, p186, p188.

Note: 'Kostfibre'

Note: 'Anbefalinger fra fødevarestyrelsen - Alt om kost'

Note: Teori om enzymer

Note: 'KRAM-faktorer og livsstilssygdomme'

De officielle kostråd ([De officielle Kostråd - godt for sundhed og klima - Alt om kost](#))

Animationer:

[ENZYMER](#)

[Enzymes and How They Work](#)

Eksperimentelt arbejde:

- Journaløvelse: Forsøg med fordøjelsesenzymer
- Analyse af varedeklarationer

Særlige fokuspunkter: Analyse af varedeklarationer, kostens betydning for sundhed og livsstil for det moderne menneske både lokalt og globalt. Mundtlig formidling.

Forløb 5: Genetik og bioteknologi

Indhold: Celledelinger (overordnet kendskab), DNA, det centrale dogme, proteinsyntese (overordnet kendskab), kromosomer, gener, alleler, genetiske grundbegreber, autosomal nedarvning af monogene sygdomme, blodtyper, mutationer, arv og miljø, genteknologiske undersøgelser (isolering af DNA, PCR og gelelektroforese), etik.

Side p133, p180, p182, p208, p210, p213, p218, p219, p220, p221, p223, p224, p225

Ekstra:

Note 'Blodtyper'

Note 'Genetisk fingeraftryk'

Note 'Materiale om etik'

[Celledeling - Naturfag F-E - Praxis](#)

Animationer:

Mitose og meiose: <https://naturfagfe.praxis.dk/10492>

[Det centrale dogme](#)

[Proteinsyntesen](#)

Eksperimentelt arbejde:

- Rapport: Bestemmelse af egen blodtype
- Journaløvelse: Isolering af DNA hos jordbær

Særlige fokuspunkter: Forståelse af DNA's betydning for nedarvning, monogene sygdomme og mutationer. Anvendelse af krydsningsskemaer og stamtavler. Praktisk anvendelse af genetikken ved ABO- og rhesus-blodsystemet, blodtransfusioner. Anvendelse af gentest og etiske overvejelser.

Forløb 6: Det rene vand (fællesfagligt forløb)

Indhold: Nedbrydning, nedbryder- og græsningsfødekæder, vanddyr og iltoptagelse, rentvands –og forureningsindikatorer, søen som økosystem, forurening, søens onde cirkler, makroindeks-metoden, biodiversitet.

"Biologi til tiden" Lone Als Egebo et al., Nucleus, 2. udgave 2012: Side 126 (fra "At leve i vand") til s. 129 (til og med 1. spalte), s. 136 (fra "Søen som økosystem") til s. 140

Note 'Biodiversitet'

Note 'Genopretning af furesøen'

Eksperimentelt arbejde:

- Journaløvelse: Springlag
- Journaløvelse: Makroindeksmetoden (feltøvelse Kolding Slotssø)

Særlige fokuspunkter: Brugen af figurer og animationer til anskueliggørelse af biologiske sammenhænge, herunder forurening. Sætte økologiske processer ind i en større sammenhæng.

Omfang	75 timer
---------------	----------

Særlige fokus-punkter	Se under de enkelte emner
Væsentligste arbejds-former	Klasseundervisning, opgaveløsning, journal- og rapportskrivning, par/gruppearbejde, eksperimentelt arbejde, feltarbejde, klasses Diskussioner. Mundtlig og skriftlig formidling om biologiske sammenhænge med inddragelse af relevante faglige begreber.

Oversigt over eksperimenter i biologi

Øvelse	Type
Forløb 1: Fagenes byggesten	
Mikroskopi af celler	Journaløvelse 1
Osmose hos kartofler	Journaløvelse 2
Forløb 2: CO₂ og klima	
Fotosyntese og respiration	Rapportøvelse 1
Forløb 3: Krop og træning	
Dissektion af et svinehjerter	Journaløvelse 3
Fysiologirapport med undersøgelse af puls og blodtryk	Journaløvelse 4
Forløb 4: Mad til milliarder	
Vurdering af fødevarer ud fra varedeklaration	Varedeklarationsopgave (beregningsøvelse)
Forsøg med fordøjelsesenzymer	Journaløvelse 5
Forløb 5: Genetik og bioteknologi	
Forsøg med bestemmelse af egen blodtype	Rapportøvelse 2
Isolering af DNA fra jordbær	Journaløvelse 6
Forløb 6: Det rene vand	
Dannelse af springlag	Journaløvelse 7
Makroindeksmetoden: Den økologiske vandkvalitet	Journaløvelse 8 (feltøvelse)

Beskrivelse af det enkelte fags bidrag (1 skema for hvert fag)

Titel 3	Geografi
Indhold	Undervisningen omfatter følgende emner, der alle er læst efter: https://naturegeografigrundbogenc.systime.dk og <u>Forskellige artikler</u> Forløb 1: Fagenes byggesten, i geografi: Basal kortlæsning og grønt fodaftryk (fællesfagligt forløb). Kortmaterialet til dette forløb er hentet fra https://www.hf-kurset.dk/otto/geografi/ og til at opstarte, samt skabe overgang til forløb 2 arbejdes med det grønne fodaftryk Følgende kapitler fra systime er læst • Bæredygtighed • Kulstofskredsløb <u>Øvelser:</u> • Beregning af grønt fodaftryk. • Hydrotermfigurer og atlas <u>Fokus:</u> Få givet eleverne en forståelse kortlæsning samt deres eget grønne fodaftryk. Podcast/video: • Hans Rosling – Don't Panic • DR Essensen – Bliver vi for få mennesker på jorden? Forløb 2: Bæredygtighed - CO₂ og klima (Fællesfagligt forløb). Forløbet giver eleverne et indblik klimaet og hvordan vi som mennesker påvirker klimaet. <u>Indhold:</u> Atmosfæren, strålingsbalancen, Albedo, Klimamodeller, Grønlandspumpen, Klimaets feedback mekanismer, Klimamål, Kulstofskredsløbet, Fossile brændstoffer og oliedannelse. Følgende kapitler fra systime er læst • Fortidens og fremtidens klima • Klimaets feedback – havstrømme • Hvad er bæredygtighed? • Gas- og oliedannelse • Klimaforandringer i Danmark • Atmosfærisk Cirkulation • Vedvarende energikilder Artikler • Noah klimaside https://www.global-klima.org/Kap%204/s4_2b.html

Podcast/ video

- Before The Flood

Fokus: Arbejde med og forståelse af komplekse sammenhænge og øvning i at kunne formidle

Journaler/øvelser:

- Albedo
- Grønlandspumpen

Forløb 3: Bygeografi (særfagligt forløb)

Indhold: Befolkningsstatistik, Befolkningsanalyser, demografiske transitionsmodel, Befolkningspyramider, global befolkningsudvikling, befolkningsudvikling i Danmark fra 2006-2019, befolkningsprognose fra Danmark 2015-2030, træk i byudvikling fra antikken til i dag, strukturanalyse af byens rum.

Følgende kapitler er læst fra systime (B) er læst

- Befolkningsstatistik
- Befolkningsanalyser
- Storbyens udfordringer
- Megacities og urbane varmeøer
- Byen og energibalancen
- Storbyens drikkevand
- Forurening og beton

Befolkningsprognose og befolkningsudvikling er udleveret fra COWI i faget demografi og befolkningsudvikling (AAU 2020)

Podcast/video

- Danskernes akademi: Moderne byudvikling og det skæve Danmark
- Life-sized Cities: Copenhagen

Fokus: Forstå befolkningsudvikling lokalt og globalt, samt at forstå hvilke rammer og problematikker der ligger i øget urbanisering.

Journal og øvelser:

- Befolkningsvækst, fødselsrate og dødsrate,
- Befolkningsanalyse (befolkningspyramider)

Forløb 4 : Mad til milliarder

Indhold: Befolkningstal og fødevareproduktion (Maltus og Boserup), Fødevaresikkerhed og bæredygtighed, Underernæring og overvægt, Dansk landbrug, Teknologibidrag og fødevareproduktion, Miljøkonsekvenser,

Følgende kapitler er læst i systime

- Befolkningstal og fødevareproduktion (B)
- Demografisk Transition

Artikler

- Undervisningshæftet Mad til Milliarder

Podcast/video

- Food Inc

Fokus: Forståelse af typer af fødevareproduktion og fødevaretilgængelighed nu og i fremtiden

Journal og øvelser: Global fordeling af underernæring og overvægt, strukturudvikling af det danske landbrug fra 1950 -2016 og Fødevareproduktion i Mali og Tyskland

Forløb 5: Landskabsdannelse

Indhold: Istiden i Danmark, Vest og Østdanmark, Jordens opbygning, Kystlandskabet, (kort gennemgang af Jordens opbygning, vulkanisme, pladetektonik og jordskælv)

Følgende kapitler er læst i systime

- Istiden i Danmark
- Vestdanmark
- Østdanmark
- Jordens opbygning
- Pladetektonik
- Det menneskeskabte landskab

Artikler

- Flodens landskaber

Fokus: forståelse af det danske landskab, og hvordan jorden er opbygget og forandres.

Journal og øvelser:

- Forsøg: Nedsivning af vand (journal)
- Forsøg: kornstørrelsesfordeling (journal)

Forløb 6: Det rene vand

Indhold: Vandet i naturen, vandets kredsløb, Grundvandsdannelse og drikkevand,

	flodens landskab, Vind og lufttryk, søbrise og landbrise, nedbørsdannelse, Globale lufttryk og vindsystemer og Monsun • Vandet i naturen • Grundvandsdannelse og drikkevand • Vind og lufttryk • Det globale lufttryk- og vindsystem Artikler • http://naturgeografi.goforlag.dk/kernestof-og-faglig-viden/b-landskabet/b10-fluvialmorfologi • Grundvandet som drikkevandsressource podcast og video: • Lavtryk og højtryk (dannelse af termiske tryk) • Søbrise og landbrise Fokus: Forstå lokalt vejr og globale vejrssystemer Rapport: Vandføring i Kolding Å Journal og øvelser: Vandets kredsløb og nedbør
Omfang	75 timer
Særlige fokuspunkter	Se under de enkelte forløb
Væsentligste arbejdsformer	Klasseundervisning, informationssøgning på internettet, små opgaver, rapport-skrivning, gruppearbejde, øvelser i lab og løsning af GIS mm.

Øvelse	Type
Forløb 1: Fagenes byggesten	
Grøntfodafttryk	Øvelse på klassen
Forløb 2: CO₂ og klima	
Olies Migration	Journaløvelse
Albedo	Journaløvelse
Forløb 3: Bygeografi	
Befolkningsvækst, fødselsrate og dødsrate,	Journaløvelse
Befolkningsanalyse (befolkningspyramider)	Journaløvelse
Forløb 4: Mad til Milliarder	

Fødevarereproduktion i landene Mali og Tyskland	Journaløvelse
Forløb 5: Landskabsdannelse	
Nedsivning i forskellige sedimenter	Journaløvelse
Kornstørrelsesfordeling	Journaløvelse
Forløb 6: Det rene vand	
Kolding Å	Rapport
Vandets kredsløb og nedbør	Journaløvelse

Beskrivelse af det enkelte fags bidrag (1 skema for hvert fag)

Titel 4	Fællesfaglige emner og evalueringsopgaven
Indhold	Fællesfaglige emner: I de 3 naturvidenskabelige fag har vi arbejdet under 4 fællesfaglige emner. • Fagenes byggesten • CO₂ og klima • Mad til milliarder • Det rene vand Det afsluttende skriftlige produkt: problemformuleringer indenfor de 3 sidstnævnte fællesfaglige emner.
Omfang	9 timer + kursisttid
Særlige fokuspunkter	Selvstændigt arbejde, skrivning af synopsis/disposition, målrettet IT søgning
Væsentligste arbejdsformer	Gruppearbejde/individuelt arbejde under vejledning